

การอนุรักษ์เสือโคร่งป่าห้วยขาแข้งตามหลักพระพุทธศาสนา

Tiger Conservation Huai Kha Khaeng Forest According to Buddhist Principles

พระครูอุทิตปรียัติสุนทร¹, พระครูอุทิตธรรมพินัย และ ชลิต วงษ์สกุล
Phrkruthitpariyatsunthon, Phrakhruthitdhammaphinai and

Chalit Wongsakul

(ed.uthai@mcu.ac.th, Phradon.on@mcu.ac.th and

chalitw4676@gmail.com)

Received: May 06, 2024

Revised: June 24, 2024

Accepted: June 27, 2024

บทคัดย่อ

การอนุรักษ์เสือโคร่งป่าห้วยขาแข้งตามหลักพระพุทธศาสนาด้วยการนำเอาหลักอิทัปปัจจยตาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลของปัจจัยทุกของสรรพสิ่งบนโลกนี้ที่ต้องมีการเกื้อกูลสนับสนุนกันและกันอย่างมีระบบว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมต้องมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้เกิดและสิ่งใดสิ่งหนึ่งดับไป ย่อมมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้ดับไปเช่นกัน และหลักพรหมวิหาร 4 เป็นแนวทางสำคัญในการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างยั่งยืนเมื่อเรามีจิตใจที่เปี่ยมไปด้วยเมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ย่อมเกิดความรักความห่วงใยและความรับผิดชอบต่อธรรมชาติร่วมกันดูแลปกป้องและอนุรักษ์ธรรมชาติให้คงอยู่เพื่อประโยชน์ของตนเอง ผู้อื่นและสรรพสัตว์ทั้งหลายมาประยุกต์ใช้เพื่อการอนุรักษ์เสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้งที่ในปัจจุบันต้องเผชิญกับวิกฤตการใกล้สูญพันธุ์จากภัยคุกคามจากมนุษย์ เช่น การรุกรานป่า การล่าสัตว์ป่า การค้าสัตว์ป่า ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมต่อสัตว์ป่า โดยเฉพาะเสือโคร่งอินโดจีนที่มีถิ่นอาศัยอยู่ ณ ป่าแห่งนี้ ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ 80 - 100 ตัว อันแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ ความสมดุลของระบบนิเวศทางธรรมชาติ การอนุรักษ์เสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้งจึงมีความจำเป็นเร่งด่วน แต่ก็ต้องคำนึงถึงสัตว์ป่าอื่น ๆ ในระบบนิเวศทางธรรมชาติด้วย เพราะต้องอาศัยอยู่ร่วมกัน เช่น เสือโคร่งจำเป็นต้องมีเหยื่อที่เป็นสัตว์กินพืช สัตว์กินพืชก็จำเป็นต้องมี พืชพรรณต้นไม้อื่นเป็นอาหาร พืชพรรณต้นไม้อื่นต้องอาศัยน้ำและแร่ธาตุโดยผ่านกระบวนการสังเคราะห์แสง ดังนั้น การอนุรักษ์เสือโคร่งป่าห้วยขาแข้งตามหลักพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จ จำเป็นต้องอาศัยการใช้แนวทางการปฏิบัติตาม

^{1, 2, 3} วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Uthaithani Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

หลักธรรมมาปรับใช้เป็นแนวทางให้กับชุมชนในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน เพื่อปกป้องเสือโคร่งอินโดจีนอันเป็นห่วงโซ่อาหารอันดับหนึ่งที่เป็นสัญลักษณ์แห่งผืนป่าห้วยขาแข้งที่อุดมสมบูรณ์ และเป็นมรดกอันล้ำค่าทางธรรมชาติให้ดำรงคงอยู่คู่กับสังคมไทยสืบไป เพราะหากว่าเสือโคร่งหายไปจากป่าเมื่อใด ความสมดุลของระบบนิเวศก็จะค่อย ๆ หายไปเช่นกัน

คำสำคัญ: พุทธศาสนา, การอนุรักษ์เสือโคร่ง, ป่าห้วยขาแข้ง, อีทอปัจจยตา, พรหมวิหาร 4

Abstract

The conservation of tigers in Huai Kha Khaeng forest can be approached through the principles of Buddhism, specifically by applying the concept of "Idappaccayata" (the Law of Dependent Origination), which emphasizes the interconnectedness of all factors on Earth. This principle asserts that every occurrence is dependent on contributing conditions; similarly, when something ceases, conditions play a role in its cessation. Additionally, the principles of the Four Divine Abidings (Brahmavihara) - loving-kindness (metta), compassion (karuna), sympathetic joy (mudita), and equanimity (upekkha) - are crucial for sustainable coexistence with nature. When we cultivate these qualities, it leads to love, care, and shared responsibility for protecting and preserving the environment for the benefit of ourselves, others, and all living beings.

These Buddhist principles can be applied to the conservation of tigers in Huai Kha Khaeng forest, which currently faces the threat of extinction due to human activities such as deforestation, wildlife hunting, and illegal wildlife trade. Such activities are considered crimes against wildlife, particularly affecting the Indochinese tiger, a species native to this forest region. Currently, only about 80 to 100 individuals remain, serving as indicators of the area's rich biodiversity and ecological balance. Thus, conserving the tigers of Huai Kha Khaeng is an urgent necessity. However, it is equally important to consider the other wildlife within the ecosystem, as they are all interconnected. For instance, tigers require herbivorous prey to survive; herbivores, in turn, depend on vegetation for food; and plants rely on water and nutrients through the process of photosynthesis.

To achieve successful conservation of Huai Kha Khaeng's tigers in line with Buddhist principles, it is essential to adopt and integrate these teachings into community-based practices. This approach can drive sustainable solutions to protect the Indochinese tiger, which sits at the top of the food chain and serves as a symbol of the forest's richness. Maintaining this delicate balance is vital for preserving this natural heritage for future generations of Thai society. If the tiger were to disappear from the forest, the equilibrium of the ecosystem would gradually deteriorate.

Keywords: Buddhism, Tiger Conservation, Huai Kha Khaeng Forest, Law of Dependent Origination (Idappaccayata), Four Divine Abidings (Brahmavihara)

บทนำ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ตั้งอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี เป็นผืนป่าอันอุดมสมบูรณ์ท่ามกลางเทือกเขาตะวันตกของไทย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดอุทัยธานี กาญจนบุรี และตาก มีความล้ำค่ามากในทางธรรมชาติของประเทศไทยบนพื้นที่ 1,800,000 ไร่ หรือเทียบเป็นตารางกิโลเมตรได้เท่ากับ 2,880 ตารางกิโลเมตร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกทางธรรมชาติ โดยองค์การยูเนสโกเมื่อวันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ไม่ได้เป็นเพียงแหล่งมรดกทางธรรมชาติเท่านั้น แต่ยังมีความเปี่ยมพร้อมในทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น น้ำ อาหาร ยาสมุนไพร และยังเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาติที่สำคัญ สำหรับกลุ่มคนที่มีความสนใจ ความอุดมสมบูรณ์ทางชีวภาพของป่าห้วยขาแข้งที่มีความหลากหลาย พืชพรรณ สัตว์ป่า นก แมลง ที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างมีความสมดุลเกื้อหนุน จึงทำให้สัตว์ป่าหายาก ทั้งกินเนื้อและกินพืชอาศัยอยู่ร่วมกันได้ เช่น เสือโคร่งอินโดจีน ช้างป่า ควายป่า สมเสร็จ นกเงือก และสัตว์ป่าอื่น ๆ อีกมากมาย ผืนป่าห้วยขาแข้งแห่งนี้จึงเป็นผืนป่าที่ยังคงองค์ประกอบของระบบนิเวศทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ (ศักดิ์สิทธิ์ ชัมเจริญ, สมโภชน์ ดวงจันทราศิริ, อนรรฆ พัฒนวิบูลย์, Karanth K. Ullas, บุญยัง ศรีจันทร์, อัจฉรา ชัมเจริญ, สมพร พากเพียร, สุนิตร์ พันธุ์พรหม และ ภาควิชา อารามศิริจุฑาเวช, 2549) ดังนี้

1. องค์ประกอบที่ไม่มีชีวิต คือ ปัจจัยทางกายภาพที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ เช่น ดิน น้ำ แสงแดดและอากาศ มีบทบาทสำคัญต่อความอยู่รอดของสิ่งมีชีวิตใน

ระบบนิเวศ ดินให้การสนับสนุนพืชและให้สารอาหารที่จำเป็นแก่การเจริญเติบโต น้ำจำเป็นสำหรับชีวิตทั้งหมด แสงแดดเป็นแหล่งพลังงานสำหรับพืช และอากาศจำเป็นสำหรับการหายใจของสิ่งมีชีวิต

2. องค์ประกอบที่มีชีวิต คือ สิ่งมีชีวิตที่อาศัยอยู่ในระบบนิเวศ ประกอบด้วย

2.1 ผู้ผลิต : คือ สิ่งที่สร้างอาหารของตัวเองได้ โดยปกติแล้วจะเป็นพืชสีเขียวที่ใช้แสงแดด น้ำและคาร์บอนไดออกไซด์ เพื่อสร้างอาหารผ่านกระบวนการสังเคราะห์ด้วยแสง พืชสีเขียวมีมากมายพบเห็นได้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เพราะเหตุที่ผืนป่ามีลักษณะภูมิประเทศที่หลากหลาย อันเกิดจากเทือกเขาที่มีอยู่อย่างสลับซับซ้อนทอดวางตัวในแนวทิศเหนือไปจนจดทิศใต้ มีความสูงจากระดับน้ำทะเลอยู่ในระดับปานกลาง 250 เมตร จนถึงในระดับสูงสุด คือ 1,550 เมตร จึงทำให้บริเวณที่ราบรอบ ๆ เกิดเป็นที่ราบลุ่มโดยมีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำห้วยห้วยขาแข้ง เป็นลุ่มน้ำสายหลักอยู่ตอนกลางของป่ากินพื้นที่ยาวตลอดแนวเหนือ – ใต้ของเขตรักษาพันธุ์ มีความยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ลำห้วยไธเยาะ มีต้นน้ำมาจากเขานางรำและเขาเขียว ลำห้วยแม่ติ เกิดจากเทือกเขาน้ำเย็น ไหลลงสู่ลำห้วยขาแข้งและลำห้วยทับเสลา จึงทำให้ป่ามีทั้ง ป่าดิบแล้ง ป่าดิบเขา ป่าเต็งรัง ทำให้เป็นแหล่งอาหารและพลังงานที่สำคัญสำหรับสิ่งมีชีวิตอื่น

2.2 ผู้บริโภค : ผู้บริโภคเป็นสิ่งมีชีวิตที่กินสิ่งมีชีวิตอื่น ผู้บริโภคสามารถแบ่งออกเป็นหลายระดับอาหาร คือ

2.2.1 ผู้บริโภคหลักหรือสัตว์กินพืช (Herbivore) สัตว์เหล่านี้เป็นผู้บริโภคอันดับแรกในห่วงโซ่อาหาร หมายความว่า พวกมันกินพืชเป็นอาหารโดยตรง ได้แก่ 1) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม วัว ควาย ม้า กวาง ช้าง กระต่าย 2) สัตว์ปีก ไก่ เป็ด นกฟิราบ นกกระจอกเทศ 3) สัตว์เลื้อยคลาน เต่า งู 4) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก กบ เขียด 5) สัตว์น้ำ ปลา กินพืช ปะการัง สัตว์กินพืชมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศ โดยเป็นแหล่งอาหารให้กับสัตว์นักล่า (Carnivore) และช่วยกระจายเมล็ดพันธุ์พืชไปยังพื้นที่ต่าง ๆ

2.2.2 ผู้บริโภคอันดับสองหรือสัตว์นักล่า (Carnivore) คือ สิ่งมีชีวิตในห่วงโซ่อาหารที่กินสัตว์กินพืชเป็นอาหาร โดยปกติแล้วจะเป็นสัตว์ที่มีขนาดใหญ่กว่า และว่องไวกว่าเหยื่อ เช่น 1) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เสือ สิงโต หมาป่า หมาจิ้งจอก แมว งู นกฮูก 2) สัตว์ปีก นกอินทรี เหยี่ยว นกเค้าแมว 3) สัตว์เลื้อยคลาน งูเห่า จิ้งจก 4) สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก กบ เขียด 5) สัตว์น้ำ ปลาตุ๊ก ปลากินเนื้อต่าง ๆ สัตว์นักล่ามีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศ ช่วยควบคุมจำนวนประชากรสัตว์กินพืชให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ป้องกันไม่ให้สัตว์กินพืชกินพืชพรรณจนหมด รักษาสมดุลของระบบนิเวศให้ระบบนิเวศมีความหลากหลายและยั่งยืน เป็นแหล่งอาหารของสัตว์อื่น ๆ เช่น สัตว์กินซาก เป็นต้น

2.3 ผู้ย่อยสลาย ผู้ย่อยสลายเป็นสิ่งมีชีวิตที่ทำลายซากพืชและสัตว์ที่ตายหรือเน่าเปื่อย เปรียบเสมือนคนเก็บกวาดของระบบนิเวศ ผู้ย่อยสลายจะปล่อยสารอาหารกลับสู่สิ่งแวดล้อมเพื่อที่ผู้ผลิตจะได้ใช้ โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลัก ๆ ดังนี้

2.3.1 ผู้บริโภคซากพืชซากสัตว์ (Detritivore) สิ่งมีชีวิตที่กิน และย่อยสารต่าง ๆ จากซากของสิ่งมีชีวิตที่ตายแล้วผ่านกระบวนการภายใน เช่น 1) สัตว์กินซาก ไสยีนาก แรก หมาป่า 2) สัตว์กินซากขนาดเล็ก ไส้เดือนดิน ปลวก มด กิ้งกือ ตัวง เป็นต้น

2.3.2 ผู้ย่อยสลายสารอินทรีย์ (Decomposer) (วิกิพีเดีย, 2567) สิ่งมีชีวิตที่สามารถดูดซึมสารอาหารได้โดยตรงผ่านกระบวนการทางเคมีและชีววิทยาโดยไม่ต้องผ่านการย่อยสลาย เช่น 1) แบคทีเรีย ย่อยสลายสารอินทรีย์ในดินและน้ำ 2) เห็ดรา ย่อยสลายสารอินทรีย์ในดินและบนท่อนไม้ 3) ยีสต์ ย่อยสลายน้ำตาล 4) แอคติโนไมซีต ย่อยสลายเซลลูโลส

บทบาทสำคัญในระบบนิเวศของผู้ย่อย คือ ช่วยกำจัดซากสัตว์ที่ตายแล้ว ป้องกันไม่ให้เกิดโรคระบาด ย่อยสลายซากสัตว์ให้เป็นสารอินทรีย์ขนาดเล็ก เปลี่ยนสารอินทรีย์ให้กลับมาเป็นแร่ธาตุที่พืชสามารถนำไปใช้สร้างอาหาร ได้หมุนเวียนสารอาหารกลับคืนสู่สิ่งแวดล้อม และรักษาสมดุลจำนวนประชากรของสิ่งมีชีวิต ช่วยรักษาระบบนิเวศให้เสถียรภาพ

สรุปว่า ป่าห้วยขาแข้ง คือ สิ่งล้ำค่าอันยิ่งใหญ่ของคนไทยทั้งประเทศไทย เพราะผืนป่าแห่งนี้ไม่เพียงแต่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ แต่ยังเป็นแหล่งให้เราได้ศึกษาธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ทางโบราณคดี และแหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงและชาวไทยที่อาศัยอยู่ซึ่งปัจจุบันนี้วันจะหายไปตามกาลเวลา การดูแลรักษา การสร้างความตระหนักให้เห็นถึงความสำคัญว่า หน้าที่ในการร่วมกันปกป้อง เรียนรู้และเข้าใจคุณค่าของป่า มีส่วนสนับสนุนและดูแลรักษา ผืนป่าห้วยขาแข้งเป็นของเราทุกคนที่ต้องช่วยกันให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ความสัมพันธ์ระหว่างเสือโคร่งกับระบบนิเวศป่าห้วยขาแข้ง

ป่าห้วยขาแข้ง ผืนป่าตะวันตกอันกว้างใหญ่ ตั้งอยู่ในจังหวัดอุทัยธานี เป็นสิ่งล้ำค่าอันยิ่งใหญ่ของคนไทยทั้งประเทศไทย เพราะผืนป่าแห่งนี้ไม่เพียงแต่มีความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ แต่ยังเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด หนึ่งในนั้นคือ เสือโคร่งอินโดจีน สัตว์นักล่าผู้ยิ่งใหญ่ สัญลักษณ์ของความสมดุลทางธรรมชาติ เพราะผืนป่าแห่งนี้ เป็นแหล่งพันธุกรรมที่สำคัญของเสือโคร่งสัตว์ป่าที่ใกล้สูญพันธุ์สำหรับ ประเทศไทย มีเสือโคร่งจำนวน 160 ตัว (สภูป่าไทยรัฐ, 2566) แต่สามารถพบใน

ป่าแห่งนี้ จำนวน 131 ตัว (มติชน ออนไลน์, 2566) ตัว คิดได้เป็น 1 ใน 4 ของจำนวนประชากรทั้งหมด เสือโคร่งแห่งห้วยขาแข้ง มีแค่สัตว์ป่าธรรมดา แต่เปรียบเสมือนมรดกทางธรรมชาติอันมีคุณค่ามากมาย ดังนี้

1. คุณค่าทางนิเวศวิทยา : ดัชนีชี้วัดสุขภาพของป่า การมีเสือโคร่งอยู่แสดงถึงระบบนิเวศที่สมบูรณ์เพราะเสือโคร่งอยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร การมีเสือโคร่งอยู่ ช่วยควบคุมประชากรสัตว์กินพืช รักษาสมดุลของระบบนิเวศ นั่นคือ

1.1 เสือโคร่งอยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร : เสือโคร่งมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ล่าอันดับสูงสุดในห่วงโซ่อาหาร การมีเสือโคร่งอยู่ แสดงว่าระบบนิเวศนั้นมีความสมบูรณ์ มีสัตว์กินพืช สัตว์กินเนื้อจะพืชพรรณในปริมาณที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่า

1.2 ควบคุมประชากรสัตว์กินพืช : เสือโคร่งล่าสัตว์กินพืชขนาดใหญ่ เช่น กวาง หมูป่า วัวแดง การล่าเหล่านี้ช่วยควบคุมประชากรสัตว์กินพืชให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม ป้องกันไม่ให้สัตว์กินพืชกัดกินพืชพรรณจนหมด

1.3 รักษาสมดุลของระบบนิเวศ : เมื่อประชากรสัตว์กินพืชถูกควบคุม พืชพรรณก็จะเจริญเติบโตได้ดี สัตว์กินพืชอื่น ๆ ก็มีอาหารเพียงพอ ทำให้พืชพรรณในป่ามีโอกาสเติบโตอย่างสมดุล ส่งผลดีต่อระบบนิเวศโดยรวม

2. คุณค่าของเสือโคร่งทางการท่องเที่ยว

2.1 รายได้จากการท่องเที่ยว : นักท่องเที่ยวจำนวนมากจะมุ่งหน้าสู่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เพื่อชมเสือโคร่ง การมาของนักท่องเที่ยวจำนวนมากสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นผ่านค่า ที่พัก อาหาร ของที่ระลึกและบริการนำเที่ยว

2.2 การจ้างงาน : การท่องเที่ยวเชิงสัตว์ป่ากระตุ้นการจ้างงานในหลากหลายภาคส่วน เช่น ไกด์ พนักงานต้อนรับ พนักงานร้านอาหาร คนขับรถ และผู้ดูแลสัตว์ป่า ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากโอกาสในการประกอบอาชีพใหม่ ๆ

2.3 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน : รายได้จากการท่องเที่ยวช่วยสนับสนุนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้าและระบบน้ำประปา เป็นต้น ส่งผลดีต่อคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่น

2.4 การอนุรักษ์สัตว์ป่า : การท่องเที่ยวเชิงสัตว์ป่าสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เสือโคร่งและถิ่นที่อยู่อาศัยของพวกมัน นักท่องเที่ยวหลายคนยินดีจ่ายเงินเพื่อสนับสนุนโครงการอนุรักษ์เสือโคร่ง

2.5 การให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก : การท่องเที่ยวเชิงสัตว์ป่าช่วยให้ผู้คนเรียนรู้เกี่ยวกับเสือโคร่ง ระบบนิเวศ และความสำคัญของการอนุรักษ์ นักท่องเที่ยวสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปบอกต่อผู้อื่น สร้างแรงจูงใจให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการปกป้องเสือโคร่ง

ปัจจัยคุกคามต่อเสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้ง

เสือโคร่งอินโดจีน (*Panthera Tigris Corbetti*) เป็นเสือโคร่งที่ใหญ่เป็นอันดับสองรองจากเสือโคร่งไซบีเรีย ตัวผู้โตเต็มวัยมีความยาวลำตัวประมาณ 2.7 เมตร หนักประมาณ 180 กิโลกรัม ตัวเมียมีความยาวลำตัวประมาณ 2.4 เมตร หนักประมาณ 100 กิโลกรัม เสือโคร่งอินโดจีน มีขนสีส้มอมน้ำตาลลายสีดำมีขนาดเล็ก เป็นสัตว์นักล่าที่อยู่โดดเดี่ยว ชอบล่าสัตว์กับขนาดใหญ่ เช่น กวางป่า วัวแดง หมูป่า และเก้ง เสือโคร่งอินโดจีนมีบทบาทสำคัญในระบบนิเวศป่าโดยช่วยควบคุมประชากรสัตว์กินเป็นเสือโคร่งที่พบได้ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีการกระจายพันธุ์อย่างกว้างขวางในประเทศไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และมาเลเซีย สำหรับในปัจจุบัน สามารถพบได้ในป่าเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้น โดยเฉพาะแห่งที่สำคัญก็คือ ป่าห้วยขาแข้งที่มีเสือโคร่งอินโดจีน อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ปัจจุบันเสือโคร่งอินโดจีนเผชิญกับปัจจัยคุกคามที่ร้ายแรงหลายประการ ดังนี้

1. การสูญเสียและเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัย

1.1 การรุกล้ำพื้นที่ป่า เกิดจากการขยายพื้นที่เกษตรกรรม การตั้งถิ่นฐาน

1.2 การลักลอบตัดไม้ทำลายป่า ป่าห้วยขาแข้งเผชิญกับปัญหาการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลกระทบต่อพื้นที่หากิน แหล่งน้ำ และแหล่งพักพิงของเสือโคร่ง

1.3 การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ถนน เขื่อน ล้วนส่งผลกระทบต่อ การอยู่อาศัยของเสือโคร่ง

1.4 พื้นที่ป่าเสื่อมโทรม ไฟป่า เหมืองแร่ในพื้นที่ป่า สัตว์ป่าเสียที่อยู่อาศัย อาหาร และแหล่งน้ำ ส่งผลให้พื้นที่หากินของเสือลดลง แหล่งน้ำและอาหารหายากขึ้น เสือถูกบีบให้ต้องอยู่ใกล้ชิดกับชุมชน มนุษย์

1.5 โรคระบาด เสือโคร่งอาจติดโรคจากสัตว์ป่าอื่น เช่น วัว ควาย หมูป่า หรือจากสัตว์เลี้ยงของมนุษย์ เช่น โรคพิษสุนัขบ้า

1.6 ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า เกิดได้จากเสือโคร่งทำร้ายมนุษย์ เหตุจากการบุกรุกพื้นที่หากินของเสือ หรือเสือที่ได้รับบาดเจ็บ อออยาก มนุษย์ทำร้าย เสือโคร่งจากความกลัว ความโกรธแค้น หรือเพื่อป้องกันตัว

1.7 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น ภัยแล้ง ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำ อาหาร และที่อยู่อาศัยของเสือ อุทกภัย เสือโคร่งอาจเสียชีวิตจากการจมน้ำ หรือสูญเสียแหล่งที่อยู่อาศัย

1.8 การขาดแคลนเจ้าหน้าที่ และงบประมาณ ทำให้เจ้าหน้าที่มีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอต่อการดูแลการป้องกันและปราบปราม การลักลอบล่าสัตว์ป่า

1.9 การขาดความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับความสำคัญของเสือโคร่ง และระบบนิเวศของผืนป่า

2. การสูญเสียและเสื่อมโทรมของแหล่งที่อยู่อาศัย จากการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า การขยายพื้นที่เกษตรกรรม โครงการพัฒนา เช่น การสร้าง เขื่อน ถนน เหมืองแร่ ส่งผลกระทบต่อแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย และเส้นทางการเดินของเสือโคร่ง

3. การล่าสัตว์ การล่าเสือโคร่ง เพื่อนำชิ้นส่วนต่าง ๆ เช่น หนัง กระดูก เขี้ยว เป็นต้น เพื่อการค้า การดักจับสัตว์ป่า ส่งผลกระทบต่อจำนวนเหยื่อของเสือโคร่ง ความขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่า

4. โรคระบาด ทั้งที่ติดต่อกันจากสัตว์ป่าอื่น เช่น วัว ควาย หมูป่า และติดต่อกันสุนัข โรคพิษสุนัขบ้า

5. ปัญหาอื่น ๆ เช่น การท่องเที่ยว ที่ไม่มีการควบคุม สร้างความรบกวนต่อถิ่นที่อยู่อาศัยของเสือโคร่ง การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ส่งผลต่อแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย และพฤติกรรมของเสือโคร่ง

สรุปว่า ปัจจัยคุกคามต่อเสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้ง หลายประการล้วนมาจากกิจกรรมของมนุษย์ทั้งสิ้น

ปัจจัยที่เอื้อต่อการอนุรักษ์เสือโคร่งป่าห้วยขาแข้ง

แนวทางการอนุรักษ์เสือโคร่งป่าห้วยขาแข้ง ตามหลักพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นไปที่การศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของเสือโคร่งอย่างเป็นองค์รวม โดยพิจารณาจากทั้งปัจจัยภายในและภายนอก ตัวเสือโคร่งเอง โดยนำหลักพระพุทธศาสนามาอธิบายถึง ความสัมพันธ์ เชิงเหตุและผลของปัจจัยทุกของสรรพสิ่งบนผืนป่าห้วยขาแข้งกับเสือโคร่งที่ต้องมีการเกื้อกูล สนับสนุนกันและกันอย่างมีระบบ ว่า สิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้น ย่อมต้องมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้เกิดและสิ่งใดสิ่งหนึ่งดับไป ย่อมมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้ดับไปเช่นกัน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่า 1) ทุกสรรพสิ่งล้วนเกิดขึ้นและดับไป ไม่มีอะไรคงทนถาวร 2) ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนมีเหตุปัจจัยมาเกื้อหนุนให้เกิด 3) ทุกสรรพสิ่งล้วนมีการเปลี่ยนแปลง เป็นไปตามเหตุปัจจัย แนวทางการศึกษาสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน

การศึกษาปัจจัยภายใน หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะทางชีววิทยา พฤติกรรม และกลไกทางสรีรวิทยาของเสือโคร่ง ซึ่งมีความสำคัญต่อความเข้าใจเกี่ยวกับเสือโคร่งในเชิงลึก ช่วยให้สามารถพัฒนาวิธีการอนุรักษ์และจัดการประชากรเสือโคร่งได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1 พันธุกรรมของเสือโคร่ง คือ การศึกษาความหลากหลายทางพันธุกรรมของเสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้ง มาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เพื่อประเมินความเสี่ยงต่อปัญหาการผสมพันธุ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดใกล้ชิดกันมาก หมายถึง การผสมพันธุ์ระหว่าง พ่อแม่กับลูก พี่น้องท้องเดียวกัน หรือ ปู่ย่าตายายกับหลานและวางแผนการจัดการพันธุกรรมเพื่อรักษาความหลากหลายทางพันธุกรรม โดยอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน รวมถึง หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรชุมชน และนักวิจัย โดยการทำงานร่วมกัน

1.2 สรีรวิทยา คือ การศึกษาหน้าที่การทำงานของร่างกายเสือโคร่งในทุกๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับเซลล์ ไปจนถึงระดับระบบอวัยวะ โดยมุ่งเน้นไปที่

1.2.1 ความต้องการทางโภชนาการ คือ การศึกษาว่าเสือโคร่งต้องการอาหารประเภทไหน ปริมาณเท่าไร และร่างกายนำสารอาหารเหล่านั้นไปใช้ประโยชน์อย่างไร

1.2.2 พฤติกรรมการล่าเหยื่อ คือ การศึกษาว่าเสือโคร่งล่าเหยื่ออย่างไร ใช้กลยุทธ์อะไร และปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการล่าเหยื่อ

1.2.3 การสืบพันธุ์ คือ การศึกษาว่าเสือโคร่งสืบพันธุ์อย่างไร ช่วงเวลาผสมพันธุ์ ระยะเวลาตั้งท้อง พฤติกรรมการเลี้ยงดูลูกและปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อการสืบพันธุ์

1.2.4) สุขภาพ คือ การศึกษาว่าเสือโคร่งมีสุขภาพที่ดีอย่างไร ป่วยเป็นโรคอะไรบ้าง และปัจจัยอะไรบ้างที่ส่งผลต่อสุขภาพ

1.2.5 โรค การศึกษาสาเหตุของโรค กลไกของโรค อาการของโรค วิธีการรักษาและวิธีการป้องกันโรคในเสือโคร่ง

1.3 พฤติกรรม คือ การศึกษาพฤติกรรมของเสือโคร่งในป่าธรรมชาติ วิเคราะห์การใช้พื้นที่ การหากิน การสื่อสาร และปฏิสัมพันธ์กับสัตว์ชนิดอื่น เพื่อเข้าใจกลไกการดำรงชีวิตของเสือโคร่งในระบบนิเวศ

2. ปัจจัยภายนอก

การศึกษาปัจจัยภายนอกของเสือโคร่ง เป็นการศึกษาเกี่ยวกับเสือโคร่ง ในด้านของ แหล่งอาหาร ถิ่นที่อยู่อาศัย ภัยคุกคามของสัตว์ป่าผู้ยิ่งใหญ่ สัญลักษณ์ความสง่างามและพลังอำนาจ ที่ต้องกำลังเผชิญกับภัยคุกคามจากปัจจัยภายนอกมากมาย ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อจำนวนประชากร พฤติกรรม และความอยู่รอดของเสือโคร่งในธรรมชาติ ดังนี้

2.1 แหล่งอาหาร ศึกษาปริมาณ ชนิดและความหลากหลายของสัตว์เหยื่อ ซึ่งเป็นแหล่งอาหารหลักของเสือโคร่ง วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเสือโคร่งกับสัตว์เหยื่อและประเมินผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ เช่น การล่าสัตว์เถื่อน การเปลี่ยนแปลงสภาพถิ่นที่อยู่อาศัย

2.2 ถิ่นที่อยู่อาศัย ศึกษาสภาพป่าไม้ ความสมบูรณ์ของแหล่งน้ำและปัจจัยทางกายภาพต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของเสือโคร่ง วิเคราะห์ผลกระทบจากการบุกรุกพื้นที่ป่า การทำลายป่าและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

2.3 ภัยคุกคาม ศึกษาภัยคุกคามต่าง ๆ ที่เสือโคร่งเผชิญ เช่น การล่าสัตว์เถื่อน การลักลอบค้าสัตว์ป่า การขัดแย้งระหว่างคนกับสัตว์ป่าและโรคระบาด วิเคราะห์สาเหตุและแนวทางการแก้ไขปัญหา

3. ปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ

การศึกษาปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจของเสือโคร่งมีความสำคัญต่อความพยายามในการอนุรักษ์เสือโคร่งทั่วโลก ปัจจัยเหล่านี้ มีผลกระทบต่อจำนวนประชากรเสือโคร่ง พฤติกรรมและโอกาสในการอยู่รอด ดังนี้

3.1 ทศนคติและความเชื่อ ศึกษาค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติของชุมชนท้องถิ่นที่มีต่อเสือโคร่ง วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างคนกับเสือโคร่งในการอยู่ร่วมกัน

3.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ ศึกษาผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการอนุรักษ์เสือโคร่ง วิเคราะห์โอกาสและความท้าทายในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่น

3.3 กฎหมายและนโยบาย ศึกษากฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เสือโคร่ง วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกฎหมายและนโยบายที่มีอยู่และแนวทางการพัฒนา โครงสร้าง ทางกฎหมายและนโยบายที่มีประสิทธิภาพ

4. นำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้

4.1 พัฒนาแผนการอนุรักษ์เสือโคร่ง นำผลการศึกษาไปใช้ในการพัฒนาแผนการอนุรักษ์เสือโคร่ง กำหนดกลยุทธ์ เป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจน

4.2 จัดการแหล่งที่อยู่อาศัย (จินตนา แก้วใส และคณะ, 2561) พื้นฟูปรับปรุงและจัดการแหล่งที่อยู่อาศัยของเสือโคร่ง

สรุปว่า แนวทางการอนุรักษ์เสือโคร่ง ป่าห้วยขาแข้ง ตามหลักพระพุทธศาสนา จึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและปัจจัยด้านอื่น ๆ ที่มีผลต่อเสือโคร่งในหลาย ๆ ด้าน เช่น 1) พันธุกรรม เสือโคร่งที่มีพันธุกรรมที่แข็งแรงมีแนวโน้มที่จะรอดชีวิตจากภัยคุกคามภายนอกได้ดีกว่า 2) การสืบพันธุ์ อัตราการเจริญพันธุ์ของเสือโคร่งจะถูกจำกัดโดยปัจจัยภายนอก เช่น การสูญเสียที่อยู่อาศัยและการล่าสัตว์ สิ่งนี้อาจนำไปสู่การลดลงของประชากรเสือโคร่ง 3) พฤติกรรม พฤติกรรมของเสือโคร่งสามารถเปลี่ยนแปลงไปเพื่อตอบสนองต่อปัจจัยภายนอก เช่น การสูญเสียที่อยู่อาศัยและความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสัตว์ป่า สิ่งนี้อาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการเอาชีวิตรอดของเสือโคร่ง

แนวทางการอนุรักษ์เสือโคร่งตามแนวพระพุทธศาสนา

การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์เสือโคร่งแห่งป่าห้วยขาแข้ง ทำให้ สามารถนำเสนอเป็นประเด็นที่น่าสนใจได้ ดังนี้

1. ความจำเป็นในการอนุรักษ์เสือโคร่ง

เสือโคร่งนับว่าเป็นสัตว์ประเภทกินเนื้อที่อยู่ในอันดับสูงสุดของห่วงโซ่อาหาร บทบาทของเสือโคร่งไม่ใช่เป็นแค่สัตว์ป่าผู้ยิ่งใหญ่แต่ยังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศ (หทัยทิพย์ หงส์ชูเกียรติ. (2566). และมนุษย์อย่างมาก เสือโคร่งนอกจากมีบทบาทอันน่าเกรงขามในฐานะเจ้าป่า แต่เสือโคร่งยังมีบทบาทในการควบคุมสมดุลในระบบนิเวศทางธรรมชาติ เพราะสัตว์ที่มีพันธุกรรมหรือสายพันธุ์ที่ดีเยี่ยมช่วยขยายพันธุ์สัตว์ก๊ิบ เสือโคร่งจะเลือกล่าเหยื่อสัตว์ก๊ิบ หรือสัตว์ที่อ่อนแอ ช่วยควบคุมประชากรสัตว์กินพืชไม่ให้เพิ่มจำนวนมากเกินไป รักษาความสมดุลของระบบนิเวศป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาป่าเสื่อมโทรม การมีอยู่ของเสือโคร่งจึงเป็นดัชนีชี้วัดความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ สมดุล และมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง ธรรมชาติยังเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์ ในพืชพรรณ ยาสมุนไพร เพราะธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ย่อมส่งผลถึง การตกต้องตามฤดูกาลของฝน ในการที่จะช่วยเหลือเลี้ยงให้เจริญงอกงาม การอนุรักษ์เสือโคร่งก็คือการรักษาความมั่นคงทางอาหารของมนุษย์ใน ปัจจุบัน และอนาคตด้วย

2. แนวทางการบูรณาการหลักธรรมกับการอนุรักษ์เสือโคร่ง

มิติทางพระพุทธศาสนากับการอนุรักษ์สัตว์ป่า โดยเฉพาะเสือโคร่งมีความจำเป็นตรงที่ เสือโคร่ง เป็นสัตว์ที่อยู่บนสุดของห่วงโซ่อาหาร การมีอยู่ของเสือโคร่งจึงมีความสำคัญต่อระบบนิเวศทางธรรมชาติ พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนให้มนุษย์อยู่

ร่วมกับธรรมชาติอย่างกลมกลืนและเคารพต่อทุกสรรพชีวิตอยู่มากมายและหลักธรรมคำสอนเหล่านี้สอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์สัตว์ป่า ซึ่งสอดคล้องกับคำสุภาษิตที่ว่า “วัดจะมีหลักฐานเพราะบ้านช่วย บ้านจะสวยเพราะมีวัดตติสนัย บ้านกับวัดผลัดกันช่วยก็อวยชัย ถ้าขัดกันก็บรลัยทั้งสองทาง” สะท้อนถึงความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นและบทบาทสำคัญของทั้ง 3 สถาบันหลักในสังคมไทย มาอย่างช้านาน เพราะบ้าน เปรียบเสมือนรากฐานของสังคม วัดทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางทางจิตใจ ให้คำอบรมสั่งสอน ยึดเหนี่ยวจิตใจ ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนสถานที่ให้ความรู้ พัฒนาทักษะ ดังนั้น สถาบันทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะเหล่าภิกษุสาวกที่ศึกษาหลักธรรมได้น้อมนำไปเผยแผ่ ดังพุทธพจน์ที่พระพุทธองค์ที่ทรงตรัสไว้แก่เหล่าพระสาวกที่ส่งไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาว่า “เธอทั้งหลายจงเที่ยวไป เพื่อประโยชน์เกื้อกูลเพื่อความสุขเพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก” (วิ.ม.(ไทย)4/32/27)

เพราะเหตุผลนี้ สถาบันพระพุทธศาสนา จึงต้องมีบทบาทเข้าไปเกี่ยวข้องในการอนุรักษ์เสือโคร่ง ด้วยการมุ่งศึกษาหลักอทิปปัจจยตา ซึ่งเป็นหลักพุทธธรรมในพระพุทธศาสนาที่อธิบายถึงความสัมพันธ์เชิงเหตุปัจจัยของสรรพสิ่ง ว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเกิดขึ้นย่อมต้องมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้เกิด และสิ่งใดสิ่งหนึ่งดับไป ย่อมมีปัจจัยมาเกื้อหนุนให้ดับไปเช่นกัน เป็นหลักการที่สามารถนำประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ช่วยให้เราสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดีขึ้น เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

สรุป

การเข้าใจว่าเสือโคร่งเป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศ เสือโคร่งมิใช่สัตว์ที่ดำรงอยู่โดดเดี่ยว แต่เป็นส่วนหนึ่งของระบบนิเวศป่าห้วยขาแข้ง การอนุรักษ์เสือโคร่งจึงต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ของเสือโคร่งกับสัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ พืชพรรณ แหล่งน้ำและสภาพแวดล้อมโดยรวม ช่วยในการลดปัจจัยคุกคามต่อเสือโคร่ง เสือโคร่งเผชิญกับภัยคุกคามหลายประการ เช่น การล่าสัตว์ป่า การบุกรุกพื้นที่ป่า การลักลอบค้าสัตว์ป่า มลพิษและโรคระบาด เป็นต้น การอนุรักษ์เสือโคร่งจึงต้องหาวิธีลดหรือกำจัดปัจจัยคุกคามเหล่านี้ มีการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับเสือโคร่ง ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยอยู่รอบป่าห้วยขาแข้งมีบทบาทสำคัญในการอนุรักษ์เสือโคร่ง จำเป็นต้องมีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเสือโคร่ง ปลูกฝังจิตสำนึกรักและหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและสร้างโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ การสนับสนุนงานวิจัยและการติดตามประชากรเสือโคร่ง ข้อมูลทางวิทยาศาสตร์มีความสำคัญต่อการวางแผนกลยุทธ์การอนุรักษ์เสือโคร่งที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีการสนับสนุนงานวิจัย

เกี่ยวกับเสือโคร่ง พฤติกรรม ถิ่นที่อยู่อาศัยและปัจจัยคุกคาม รวมถึง การติดตาม ประชากรเสือโคร่งอย่างต่อเนื่อง การสร้างจิตสำนึกรักและหวงแหนเสือโคร่งให้กับ ประชาชนทั่วไป เป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่ความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์เสือโคร่ง อย่างยั่งยืนต่อไป

รายการอ้างอิง

- จินตนา แก้วใส และคณะ. (2561). ความหลากหลายทางพันธุกรรมของเสือโคร่งในประเทศไทย: ผลกระทบจากการสูญเสียถิ่นที่อยู่และการลักลอบล่าสัตว์. *วารสารวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 40(2), 313-323.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). *พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 2500*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศักดิ์สิทธิ์ ชิมเจริญ และคณะ. (2549). การติดตามประชากรเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง-ทุ่งใหญ่นเรศวร. รวมบทคัดย่อการสัมมนาทางวิชาการ เรื่องสัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 27: การฟื้นฟูสัตว์ป่า. *การสัมมนาทางวิชาการ เรื่องสัตว์ป่าเมืองไทย ครั้งที่ 27 : การฟื้นฟูสัตว์ป่า*. (น. 74). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่าและพันธุ์พืช, สมาคมอนุรักษ์สัตว์ป่า-ประเทศไทย และ องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- “_____”. (2007). ประชากรและถิ่นที่อยู่อาศัยของเสือโคร่งในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ประเทศไทย. *วารสารวิทยาศาสตร์การสัตว์ป่า*, 31(2). 142-153.
- ส.สุขสะเวต และคณะ. (2022). การใช้ที่อยู่อาศัยเชิงพื้นที่และชั่วคราวโดยเสือโคร่งสายพันธุ์เหยื่อหลักในพื้นที่คุ้มครองสองแห่งของป่าตะวันตกตอนใต้ของประเทศไทย. *วารสารสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ*, 20(6). 563-574.
- หทัยทิพย์ หงษ์ชูเกียรติ. (2566). *วิกฤตเสือโคร่งไทย นักล้าแห่งพงไพรกับเส้นทางของผู้พิทักษ์*. สืบค้น 29 พฤษภาคม 2567, จาก <https://www.anurakmag.com/featured-posts/12/25/2023/thai-tiger-crisis-hunter-of-the-forest-and-the-path-of-the-guardian-dr-saksit-simcharoen>.